

Movium Fakta # 4 2025

TULPANER – BEPRÖVADE ARTER, SORTER OCH PRAKTISKA RÅD

Tulpaner betraktas ofta som kortlivade och kan därför behöva ersättas med nya lökar varje höst. Detta faktablad undersöker om det faktiskt finns några säkra kort som pålitligt återkommer i en långsiktigt hållbar plantering från år till år.

Mona Wembling

Tulpaner som kommer igen

För att få klarhet i om det faktiskt finns säkra kort, tulpaner som pålitligt återkommer i en långsiktigt hållbar plantering från år till år, har jag samtalat med branschen och användare som regelbundet planterar tulpaner i Sverige. För att gå till botten med det hela har även odlare och en mycket erfaren trädgårdsdesigner från lökväxternas mecka Nederländerna fått komma till tals.

Samtalen, i kombination med litteraturstudier och egna erfarenheter, resulterar här i en översikt över långlivade arter och sorter samt konkreta råd om jord, planteringsdjup och andra odlingsförutsättningar. Ibland visar det sig att etablerade ”sanningar” inte riktigt håller. Idealet vore förstås en flerårig provodling i olika delar av landet – en uppgift som någon gärna får ta vidare.

Var odlas löken och hur hanteras den innan den kommer i handeln?

Först får man ställa sig frågan vad som kan räknas som en långlivad tulpan. Generellt verkar det finnas konsensus om att tulpaner som återkommer under 3–5 år kvalar in i den gruppen, allt däröver är en bonus. Utfallet varierar dock med plats, jord och klimat.

De tulpanlökar som vi köper kommer nästan uteslutande från ett begränsat område strax väster och sydväst om Amsterdam. Framför allt i kustområdena mellan orterna Haarlem och Leiden, i Flevoland-provinsen och norra Noord-Holland. Den sandiga och väl-dränerade före detta sjöbotten med hög grundvattennivå ger idealiska förutsättningar.

Lökarna tas i de flesta odlingar upp på sommaren ungefär sex veckor efter blomningen för att förvaras torrt. De torkas i cirka 6–8 veckor i 25 °C. Sanden tas bort från lökarna i en maskin och efter det rensas alla lökar för hand. Fula lökar kastas, och små återplanteras för tillväxt. De stora blombara lökarna paketeras och skickas i väg till försäljning. De lökar som går till den privata marknaden säljs i våra gardencenter. Småskaliga odlare med brett sortiment har en intensiv period i september, eftersom de förutom att

Frösådda tulpaner i odling. Variationen kan bli stor och nya sorter kan så småningom presenteras på marknaden. Breedbulbs, Lisse, Nederländerna.

skicka i väg lök till olika leverantörer, även åker runt och säljer lök och knöl på olika marknader. Vi i yrkesbranschen som beställer mycket lök skickar vanligtvis ut en förfrågan till olika lökleverantörer, som i sin tur samordnar flera odlare.

Grunden för att tulpaner ska trivas

Om en tulpan återkommer året efter första blomningen avgörs av flera faktorer. Framför allt spelar artens och sortens genetiska egenskaper in – dess förmåga till förnyring och motståndskraft mot sjukdomar. Även lökarnas kvalitet och storlek vid inköp har betydelse, liksom växtplats och klimat.

Tulpaner kräver väl-dränerad jord, mycket sol och ett pH mellan 6 och 7 för att kunna bilda sidolökar efter blomningen då moderlöken dör. Alltför fuktiga jordar leder lätt till röta, och ett av de största hoten är kombinationen riklig sommar-nederbörd och låg temperatur. Lökarna behöver i stället en torr och varm viloperiod – så kallad ”bakning” – under vilken blomanlag utvecklas och löken avmognar. För tulpanodlarna är det viktigt att producera friska och blombara lökar. En kall och blöt sommar då många tulpanlökar ruttnar eller möglar kan drabba lökbönderna hårt, vilket drabbar tulpankonsumenten i slutändan.

Botaniska lökar har vanligtvis små lökar. Här *Tulipa clusiana* 'Cynthia'. Den blombara löken har omkretsen 6-7 cm.

Under försommaren anses löken vara färdigbildad, men ogynnsamma förhållanden kan resultera i små sidolökar som oftast bara producerar blad. Vissa arter blommar även på mindre lökar, andra kräver flera års tillväxt. Odling från frö är långsamt, det kan ta upp till sju år innan en blommande lök utvecklats. Lökar mäts i omkrets; botaniska tulpaner är små, medan större sorter behöver ett omfång på 10–12 cm för att ge kraftiga blommor.

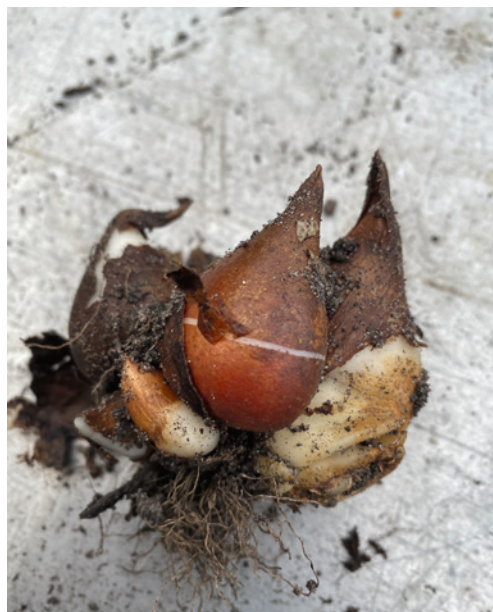
Planteringstid

Tidpunkten för plantering är avgörande. Planteras tulpaner för tidigt i varm jord ökar risken för sjukdomar, medan svalare jord (5–10 °C) ger bättre etablering. Tulpanlöken är skyddad av en tunika, ett tunt skal som minskar risken för uttorkning, till skillnad från många andra lökväxter.

I Nederländerna sker plantering oftast i oktober–november. I avlånga Sverige måste man självklart anpassa tiden för plantering så att lökarna hinner rota sig innan den första frosten kommer.

Planteringsdjup

Planteringsdjupet påverkas av jordmån och klimat. Generella råd säger 2–3 gånger lökens storlek,

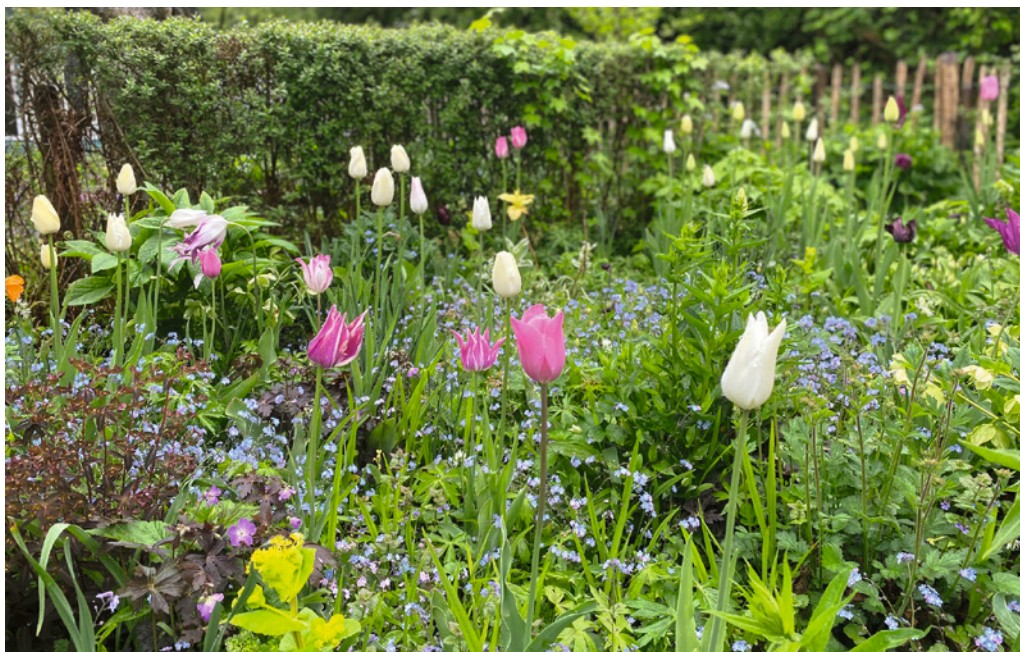
Gröntkulturarvssorter sätter rikligt med sidolökar och är därför bra på att återkomma år efter år.

men det behöver inte alltid vara det rätta. Odlare i Nederländerna rekommenderar 15 cm djup för att tulpanen ska bli mer långlivad, särskilt i deras sandjordar där fukt finns djupare ner. För grunt planterade lökar riskerar uttorkning, medan för djupt planterade lökar i till exempel tyngre lerjord kan ruttna. I kallare klimat kan djupare plantering skydda mot frost, medan upphöjda bäddar kan förbättra dräneringen. Tulpaner är generellt hårdiga även i norra Sverige, framför allt i de områden där moränjordar och sand- och grusåsar dominerar och där ett pålitligt snötäcke ger ett säkert skydd. I södra Sverige kan en fuktig och tyngre jord som fryser och tinar om vartannat, leda till att löken ruttnar.

Planteringsavstånd

Avståndet mellan lökarna är också viktigt. För tät plantering mellan tulpanerna kan gynna svampsjukdomar som tulpangrämögel.

När tulpanen vissnar riskerar kronbladen att trilla ner på tulpanen intill och risken för exempelvis tulpangrämögel ökar. Med glesare avstånd får sol och vind möjlighet att torka upp planteringen. Ett praktiskt sätt att skapa en naturlig spridning är att kasta ut lökarna och plantera där de landar.

Tulpaner planterade spritt i en perennplantering. Jacqueline van der Kloets teträdgård (De Theetuin) i Weesp, öster om Amsterdam.

Vissa tulpanarter, särskilt vildarter, kan tolerera en grund plantering och justera sitt eget växtdjup. Hotet då är snarare kyla eller djur som äter lökarna. Vid svag blomning kan det vara nödvändigt att gräva upp och dela lökarna för att stimulera till ny blomning.

Gödsling behövs

Hur mycket gödsel som bör tillföras beror på jordens näringsinnehåll, syftet med planteringen, tulpansort och om det gäller nyplantering eller en befintlig plantering.

Höstgödsling vid plantering

Vid plantering på hösten är en måttlig grundgödsling viktig för att främja rotbildning, vinterhärdighet och få en frisk lök som är redo att sätta en ny kraftig och blombar lök till våren. För odlarna i Nederländerna, där nya lökar sätts årligen, används ofta komposterad stallgödsel (gris-, ko- eller hästgödsel blandad med till exempel halm), kompletterad med fosfor för rottillväxt och kalium för stärkta cellväggar. Benmjöl är ett långsamt verkande alternativ som förutom fosfor och kalium även tillför kalcium, vilket stärker motståndskraften. Större mängder kväve bör undvikas eftersom det gynnar tillväxt på bekostnad av invintring.

Tulpanlökar behöver utveckla rötter innan vintern kommer. Här ses även en antydning till ny sidolök.

Värgödsling i befintliga planteringar

På våren tillförs näring främst för att stödja moderlöken i bildandet av sidolökar. Den nederländska, erfarna trädgårdsdesignern Jacqueline van der Kloet använder pelleterad kogödsel när lökarna börjar sticka upp. Eftersom näringen är långtidsverkande frigörs näring under flera månader och kommer att finnas tillgänglig när löken behöver den som bäst – när den är på väg att vissna och nya sidolökar ska bildas. Den är dessutom enkel att strö ut. Hon menar att löken klarar första året utan extra näring, men att årlig värgödsling därefter är avgörande för lång livslängd. Denna årliga gödsling har bidragit till att tulpaner som 'Orange Emperor', 'Recreado' och 'White Triumphator' har kommit tillbaka i hennes trädgård i 10 till 15 år. Liknande erfarenheter finns från Uppsala botaniska trädgård, där bennjöl och ibland fullgödselmedel gett god återblomning av bland annat darwinhybriderna 'Red Matador' och 'Van Eijk' och triumftulpanerna 'Preludium' och 'Ronaldo'

Tulipa fosteriana 'Orange Emperor' är bra på att återkomma år efter år.

Liljeblomande tulpanen 'White Triumphator' är bra på att återkomma. Här i Lunds stadspark.

i många år. Även i Lunds stadspark har etablerade tulpanplanteringar visat god återkomst tack vare näringsrik jord blandad med biokol. I Piteå i kommunala planteringar gödslar de sina planteringar årligen när lökarna vissnat ner, med gott resultat. Även där har 'Orange Emperor' återkommit i minst 9–10 år.

Vattning men inte konstbevattning

Tulpaner behöver ofta extra vatten på våren när de blommar och bildar sidolökar. Tulpanodlarna i Nederländerna vattnar sina odlingar, särskilt nu när våarna tenderar till att bli allt torrare. Behovet kan bland annat förklaras av artens ursprung: många av våra tulpansorter som fungerar bra här härstammar från alpängar, till exempel *Tulipa kaufmanniana* och *Tulipa greigii*, där smältande snö håller marken fuktig mellan april och juni. Även på hösten efter plantering är vattning viktig för att stimulera rottillväxten. I många av dagens planteringar är det vanligt att det används olika bevattningssystem, men för tulpaner kan detta vara problematiskt. För mycket vatten under sommaren leder lätt till rotröta, utebliven sidolöksbildning och ökad mottaglighet för tulpangrämögel. Lökarna behöver en torr viloperiod under sommaren. Samplantering

Tulipa greigii härstammar från alpängar. Här sorten 'Valetta' Hortus bulborum, Nederländerna.

med perenner är dock ofta fördelaktigt: de döljer tulpanernas nedvisnade blad och hjälper samtidigt till att reglera fukten i jorden. Självklart kan det ibland stå i konflikt med vilka andra växter som finns i planteringen och vilka krav de har vad gäller vatten.

Grönt kulturarvssorter kommer igen

Nationella genbanken har samlat in fyrtiofem äldre tulpansorter, varav sju säljs under varumärket Grönt kulturarv. Dessa sorter har odlats före 1940 och kännetecknas av sen blomning och mindre blommor än moderna hybrider. Deras ålder och långa odlingshistoria i svenska trädgårdar har försvårat sortbestämningen, varför *Hortus Bulborum* i Nederländerna bidragit till klassificeringen. De flesta sorter har placerats i gruppen sena enkelblommade, med undantag som 'Granolunda' från 1950, vilken hör till sena fyllda.

En viktig egenskap är deras rikliga produktion av sidolökar, något som gör dem pålitliga och

Foto från min trädgård, Erkes trädgård. Liljebloppande 'Ballerina' och den lila triumftulpanen 'Negrita' har återkommit pålitligt i minst 5 år. 'Ballerina' blir fler och fler. Den fransade tulpanen 'Louvre Orange', testas och har kommit tillbaka i 3 år men ej förökats sig.

Tulpanen 'Granlunda', är en sen, fylld tulpan. Grönt kulturarv. Foto: Karin Persson, Nationella genbanken.

återkommande för oss användare, men problematiska i kommersiell odling. I Nederländerna benämns de ofta som "wildlingen", då de inte utvecklar stora lökar utan flera mindre, vilket kan ge ojämn blomning och komplicerad skörd. Genbanken odlar därför lökarna i korgar för att underlätta upptagning och sortering, samtidigt som risken för bladmögel minskar. Efter pudsning och gallring återplanteras de på hösten i en näringsrik och väl-dränerad jordblandning av sand och kompost, och kompletterande försök pågår med strukturjord. Gödning sker i april med bennmjöl.

Samtliga sorter har insamlats söder om Dalälven, framför allt i Skåne och på Öland och Gotland, där klimatet och jordförhållandena gynnar deras långsiktiga överlevnad.

Tulpangrāmögel

Tulpangrāmögel (*Botrytis tulipae*) är en svampsjukdom som kan drabba tulpaner. Särskilt utsatt blir löken om den står för blött efter en blöt och kall sommar.

Mest problematiskt är det om samma yta används till nya tulpaner varje år, om man till exempel odlar tulpaner för snitt eller i praktplanteringar på friland där löken används som

ettårig. I Nederländerna minskar odlarna problemet genom växelbruk, där tulpaner och andra typer av blomsterlökar, till exempel narcisser, byter plats varje år. Trots detta kan smittan överleva i jorden under lång tid. Symtomen är missbildade skott, utebliven uppkomst eller blommor som inte slår ut. Tätt plantering ökar också risken för spridning. I norra Sverige verkar inte förekomsten av tulpangrāmögel vara så stor.

Borttagning av blomhuvud

Tulpaner behöver vissna ner för att transportera näring från bladen till löken och därmed uppnå den mognad som krävs för att överleva sommaren och påföljande vinter. Klippas bladen av för tidigt hinner den inte fotosyntetisera tillräckligt med kolhydrater, främst glukos, vilket leder till svag eller utebliven blomning följande år.

Däremot är det gynnsamt att ta bort blomhuvudet i slutet av blomsäsongen, eftersom energin då styrs mot sidolökar i stället för fröbildning. Jacqueline van der Kloet rekommenderar att knipa av blomman när den inte längre sluter sig om natten. Åtgärden minskar också risken för tulpangrāmögel eftersom fallande kronblad annars kan ge upphov till svampangrepp.

I gräsmattor kan tulpaner klippas ned helt med gräsklippare när bladen gulnat, en metod som tillämpas i Uppsala botaniska trädgård. För nederländska yrkesodlare är bortklippning av blomhuvuden en central rutin och utförs både manuellt och maskinellt beroende på odlingens omfattning.

Ursprunget avgör användningen

Tulpanens ursprung avgör i hög grad dess odlingsvärde i Sverige. Vilka arter som återkommer beror på deras anpassning till vårt klimat. Mest pålitliga är de som härstammar från alpängar i Centralasien och Kaukasus där lökarna får fukt av smältande snö på våren och sedan torra somrar, men där jorden aldrig helt torkar. Växtplatser som liknar våra mullrika, fuktighetshållande rabatter.

Kinkigare är arter från växtplatser högre upp i bergen med steniga sluttningar och grusiga stäpper på kalkgrund. Dessa får kortvarig vårfukt av smält snö för att sedan torka upp helt under heta, torra somrar. Höstregnen triggar sedan i gång sidolökarna att rota sig. I svenska förhål-

Tulipa humilis 'Persian Pearl' trivs i väl-dränerade jordar.

landen trivs de i våra alltmer vanliga grusträdgårdar eller väl-dränerade planteringar, ofta tillsammans med andra växter som trivs på samma ståndort. Hit hör bland annat *T. tarda*, *T. turkestanica*, *T. biflora*, *T. humilis* och *T. clusiana*.

Mer krävande arter kan odlas genom att lökarna tas upp efter blomning, förvaras torrt och mörkt, och återplanteras på hösten. Metoden lämpar sig dock främst för botaniska trädgårdar eller privata entusiaster, snarare än i offentliga planteringar.

Registrering och klassificering

Tulpaner klassificeras och indelas i olika grupper.

KAVB, *Koninklijke Algemeene Vereniging voor Bloembollencultuur* (Kungliga allmänna nederländska trädgårdsföreningen), har det officiella ansvaret att klassificera tulpaner och andra blomsterlökar samt att registrera, godkänna och namnge nya tulpan sorter. *Royal Horticultural Society* (RHS) i Storbritannien är den internationella registreringsmyndigheten för många andra prydnadsväxter (exempelvis iris, narcisser, delvis rosor med flera). RHS erkänner och samarbetar med KAVB. När det gäller tulpaner

är KAVB den slutliga auktoriteten. Den stora majoriteten av blomsterlöksföretag (förellding, handel, odling och drivning) i Nederländerna är medlemmar i KAVB.

Nya grupper i tulpanindelningen

KAVB använder ett gruppsystem för att klassificera tulpankultivarer. Idag finns 16 grupper, varav den senaste – **Coronetgruppen** (på svenska cornettulpan) – infördes 2018. RHS har ännu inte bekräftat gruppen, men processen pågår.

Coronetgruppen omfattar både enkel- och fylldblommiga tulpaner. Deras kännetecken är tjocka kalkblad som tryckts ihop från sidorna. Detta ger blomman en plattare form och ett öppet centrum, liknande en liten krona. Exempel på sorter är 'Arctic Picture', 'Red Dress' och 'Crown of Dynasty'.

KAVB moderniserar löpande systemet eftersom den nuvarande indelningen inte täcker hela det moderna sortimentet. Ett exempel är fyllda fransade tulpaner, som inte passar in i den befintliga gruppbeskrivningen.

Tulipa clusiana var. stellata i odling hos Hein Meeuwissen Voorhout, Nederländerna.

Tulpangrupper och benämning

Gruppindelningen är betydelsefull eftersom den ger information om tulpanernas egenskaper, blomningstid och i viss mån växtplats.

I databasen *SKUD* benämns vildarter med art- och eventuellt sortnamn, exempelvis *Tulipa clusiana* 'Cynthia'. Hybrider anges med grupp, såsom *Tulipa* (Fosteriana-Gruppen) 'Easter Moon' eller *Tulipa gesneriana* (Fransblommiga Gruppen) 'Green Jay'. "Gesneriana" markerar att det rör sig om en trädgårdshybrid som dessutom är fransad och grön.

Detta är den korrekta nomenklaturen, men i vardagligt tal används oftast en förenklad form, exempelvis *Tulipa* 'Easter Moon'. Samma kan även gälla när du beställer tulpaner. Vid behov kan man precisera med grupp- eller hybridnamn. Valet beror på sammanhang och önskad grad av exakthet.

Sidan 10: klassificerade grupper med kännetecken, höjder och när de blommar

Eftersom vi lever i ett avlångt land är det svårt att specificera exakt tidpunkt utan de namnges som tidig, mellantidig eller sen i tabellen.

Tulipa 'Blue Aimible' är exempel på en enkel sen tulpan.

Tulpaner ur gruppen papegojtulpaner är spektakulära. Här den relativt pålitliga sorten 'Black Parrot'.

Grupp	Blomkaraktär och höjd	Exempel
Enkla tidiga	Enkel blomma, 20–40 cm	'Apricot Beauty', 'Couleur Cardinal'
Fyllda tidiga (dubbla)	Pionliknande, 30–40 cm (sträcker sig med tiden)	'Verona', 'La Belle Epoque'
Triumftulpaner	Enkel, lite kantig, medelsen, 45–50 cm. Korsning mellan enkel tidig och enkel sen	'Shirley', 'Negrita'
Darwintulpaner	Stora, äggformade, medelsen, 40–70 cm. Ursprung i korsningar med T. fosteriana och andra vildarter	'Apeldoorn' 'Daydream'
Enkla sena	Enkel blomma, senblommande 50–70 cm. Omfattar flera äldre grupper (multiflora, cottage, bukettulpaner).	'Queen of Night' 'Maureen', 'Ester'
Fyllda sena (pionblommande)	Fyllda, stora pionlika blommor, sen, 45–60 cm.	'Angelique', 'Carnaval de Nice'
Liljebloommande	Smala, eleganta spetsiga kronblad som böjer sig lätt utåt, sen, 35–70 cm. Ursprung i korsningar med vildarter	'Ballerina', 'White Triumphator'
Fransade	Kronblad med fransig/kristallik kant, sen, 40–60 cm. Även dubbla sorter finns. Blommor ofta senare än triumf och darwin	'Cummins', 'Louvre Orange'
Viridiflora	Enkel blomma, med gröna inslag i kronbladen, sen (grönbandade), 30–60 cm	'Spring Green', 'Artist'
Rembrandt	Enkel blomma med brokig färgteckning (ursprungligen virusorsakad). Odlas ej kommersiellt men finns i historiska samlingar. Moderna sorter med liknande utseende finns i olika grupper.	Exempel: enkla sena: 'American Flag', 'Ice Follies', enkel tidig: 'Princess Irene'
Papegojtulpaner	Stora, krusade kalkblad, ofta flerfärgade, ibland fransiga. Sena, 35–60 cm	'Estella Rijnveld', 'Black Parrot'
Kaufmanniana	Enkel blomma, ofta flerfärgade, tidig, 15–25 cm	'Showwinner', 'Ice Stick'
Fosteriana	Enkel, stor blomma, tidig-medelsen, 25–40 cm Bas för många Darwinhybrider.	'Red Emperor', 'Purissima'
Greigii	Enkel blomma, tidig, 20–40 cm, ofta randiga blad.	'Red Riding Hood', 'Toronto'
Botaniska arter	Stor variation, ofta små. Tidiga till medelsena. Ofta bra till förvildning, 10–40 cm	Tulipa sylvestris, Tulipa clusiana
Coronettulpaner	Enkel- och fylldblommiga tulpaner. Kronlik blomma.	'Arctic Picture', 'Red Dress'

Vilka tulpaner återkommer?

Nedan redovisas en sammanställning av tulpaner som återkommande förekommer i samtal, litteratur och i egna observationer, inklusive ingående beskrivningar och kommentarer.

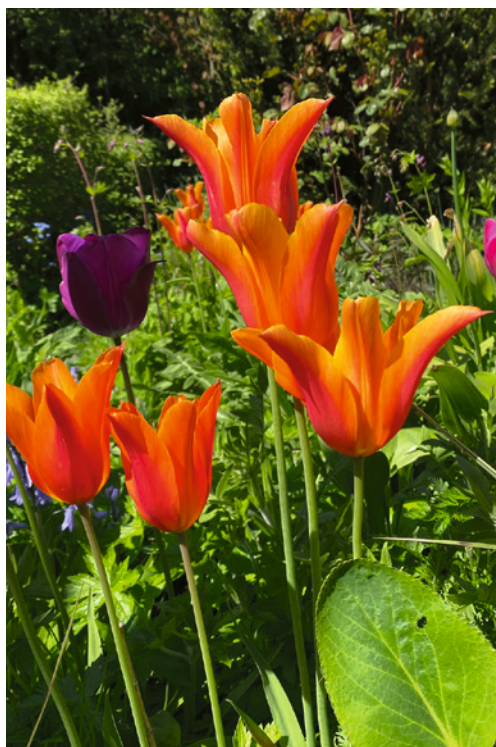
Listan nedan visar hur ofta olika arter eller grupper nämns av de personer jag intervjuat. (1 = mest, 2 = näst mest o.s.v.) Samma siffra betyder delad plats. De sorter som utmärker sig lyfts fram, men det finns också fler som förekommer längre fram. Listan berättar inte hur många år de återkommer eller på vilket sätt de sprider sig. Nummer 9 har endast nämnts en gång.

1. *Tulipa clusiana* ('Peppermint Stick'), *Tulipa fosteriana* ('Purissima', 'Orange Emperor')
2. *Tulipa turkestanica*; Liljeblomande tulpaner ('White Triumphator', 'Ballerina'); Darwintulpaner ('Daydream', 'Ivory Floradale', 'Appeldorn'-sorter); Sena enkelblommande ('Queen of Night')
3. *Tulipa sylvestris*; *Tulipa kaufmanniana* ('Ice Stick'); Triumftulpaner ('Ronaldo')

4. *Tulipa sprengeri*; *Tulipa praestans* ('Shogun'); Tidiga fyllda ('Verona'); Sena fyllda ('Carnival de Nice')
5. *Tulipa humilis* ('Lilliput'); *Tulipa biflora*; Viridiflora ('Spring Green'); Papegojtulpaner ('Black Parrot')
6. Fransade tulpaner ('Labrador'), *Tulipa greigii*
7. *Tulipa linifolia*; *Tulipa batalinii* ('Bronze Charm'); *Tulipa greigii*; Tidig enkel ('Diana'); *Tulipa polycroma*; *Tulipa tarda*; *Tulipa pulchella* ('Lilac Wonder')
8. *Tulipa acuminata*
9. *Tulipa whittallii*; *Tulipa orphanidea*; *Tulipa illiensis*; *Tulipa berkarensis*; *Tulipa dubia* ('Bel-dersai'); *Tulipa vvedenskii* ('Tangerine Beauty')

Vilda arter – botaniska tulpaner

Denna grupp är en återkommande favorit, även om arternas och sorternas stabilitet varierar beroende på ståndort och användning. Nedan följer en indelning efter de miljöer där de bedömts mest lämpade. Noteringen "fungerar i norra Sverige" bygger på intervjuer från trakten

Tulipa 'Ballerina' är en pålitlig sort som är en stor favorit hos många.

Tulipa clusiana 'Peppermint Stick' i en väl-dränerad perennplantering. Favorit hos många.

Fosterianatulpanen 'Purissima' anses kunna återkomma i minst 20 år och även naturalisera sig.

kring Piteå (väldränerade sand- och morän-jordar); om inget anges saknas uppgift, men de bör definitivt provas ändå. Arterna passar till naturalisering i soliga, väldränerade lägen.

Tulipa clusiana, italiensk tulpan, är en art med flera odlade namnsorter. Den mest spridda och ofta omnämnda är 'Peppermint Stick', men även sorter som 'Tubergen's Gem', 'Lady Jane', 'Stellata' och 'Cynthia' är sorter som brukar vara pålitliga under 3 – 5 år. Under gynnsamma förhållanden, särskilt en varm sommar och väldränerad växtplats, kan den återkomma under längre tid. På mindre idealiska platser minskar däremot blomningen och växten återkommer främst med blad.

Tulipa humilis, violtulpan. Arten föredrar en väldränerad växtplats men samtidigt är den beroende av en relativt fuktig vår för en bra blomning. Vid torra vårar kan det därför vara nödvändigt att vattna annars riskerar blomknopparna att torka bort. När violtulpanen väl har etablerat sig är de långlivade och sprider sig långsamt. Fungerar fint i norra Sverige. Sorter: 'Liliput', 'Helene', 'Alba Coerulea Oculata' (lågväxande, särpräglad och svår att naturalisera jämfört med större växter), samt 'Persian Pearl'.

Tulipa linifolia blommar på mycket små sidolökar och är därmed bra på att återkomma år efter år.

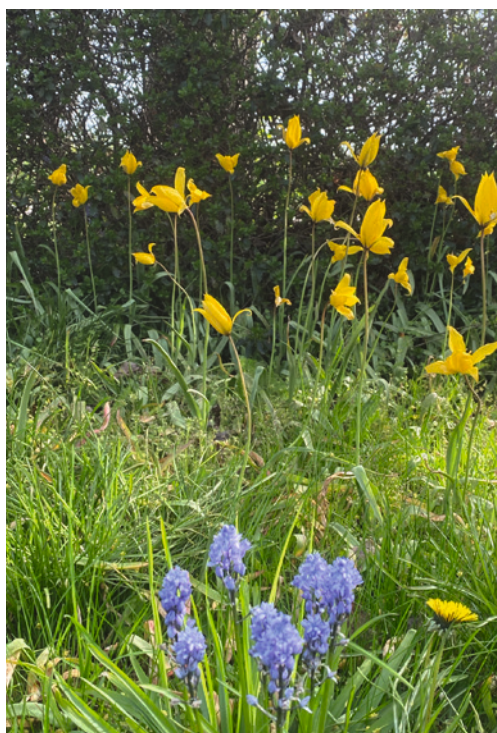
Tulipa iliensis, sprider sig villigt i gruset i Uppsala botaniska trädgård.

Tulipa linifolia, bokharatulpan, är en art med förmåga att blomma på mycket små sidolökar och kännetecknas av en något senare blomningstid. Arten återkommer gärna i torra och varma lägen och har visat sig särskilt odlingsvärd i England där den trivs även under fuktigare förhållanden och klarar perioder av regn bättre än många andra arter.

Taxonomiskt betraktas *Tulipa linifolia* som en synonym till *T. batalinii* och benämns därför vanligen under benämningen *Tulipa linifolia* (Batalinigruppen) följt av sortnamn. Exempel på etablerade sorter inom gruppen är: 'Bright Gem', 'Bronze Gem', 'Bronze Charm' och 'Honky Tonk'.

Tulipa orphanidea Whittallii-gruppen, smyrnatulpan. Cirka 30 cm höga och anses odlingssäkra i ett väldränerat gynnsamt läge. De förökar sig dock genom utlöpare, vilket kan skapa oönskad spridning.

Tulipa tarda, liten flocktulpan. Passar i torrare partier intill buskage till exempel. Riklig frösättning är vanligt och med tiden kan flocktulpan-

Vildtulpanen *Tulipa sylvestris* trivs i närheten av häckar, buskar och träd.

nerna bilda stora ruggar. Vissa menar att den bara återkommer i 3–4 år. I Piteå i sandiga jordar sprider den sig rikligt med frön.

Arter till naturalisering i fuktigare jordar

Tulipa polychroma, porslinstulpan (syn. *T. biflora*). Relativt lättodlad art i framkanten av buskage och ljusa woodlandslägen. I Uppsala botaniska trädgård återkommer den pålitligt i glest gräs i utkanten av ett större träd. Fungerar i norra Sverige.

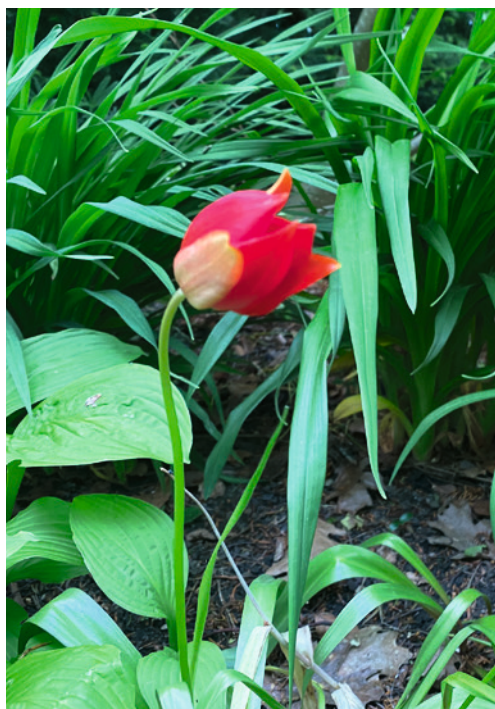
Tulipa turkestanica, dvärgtulpan. Mycket bra förvildningsväxt med lång livslängd och god förökningsförmåga. Passar bra i kanten av buskage, bryn eller ljusa woodlandslägen. I Uppsala sprider den sig med frön, men vid torka minskar antalet. I Nederländerna är den vanlig som kantväxt i perennplanteringar. I Skåne har det noterats att den blir ensam kvar efter några år i blandade, färdiga lökmixer i gräsyta. Fungerar utmärkt i norra Sverige.

Tulipa sylvestris, vildtulpan är en favorit bland tidiga vårblommor. Arten trivs bäst i väl-dränerad jord i sol till halvskugga, gärna i närheten av häckar, buskar eller träd – dock

inte på de allra torraste platserna. I Nederländerna finns populationer som stått kvar på samma växtplats i över ett sekel. I rabatter med öppen jord kan den sprida sig snabbt och nästan invasivt. För riklig blomning krävs en kombination av vårfukt och värme. I Sverige växer vildtulpanen främst i näringsrika och kalkhaltiga jordar. I skuggiga lägen tenderar den däremot att enbart utveckla blad. Fungerar fint i norra Sverige.

Tulipa sprengeri, sommartulpan/junitulpan. En av de allra bästa sorterna för förvildning – självsår sig rikligt med frön och trivs i skuggigare lägen. Den sista tulpanen att blomma. Hanterar många olika jordar och ståndorter, från soligt läge till halvskugga, så länge jorden är väl-dränerad. Klarar sig fint i norra Sverige.

Tulipa kaufmanniana, näckrostulpan. Gruppen innefattar *T. kaufmanniana* med sina närstående arter, underarter, former och hybrider. Bladen ger ett långvarigt bidrag till prydnadsvärdet genom olika typer av fläckighet och strimmor. Lågväxande och tidig. Blommorna öppnar sig i solen och ser ut som näckrosor. Trivs bra i väl-dränerad jord.

***Tulipa sprengeri* kan självså sig rikligt med frön.**

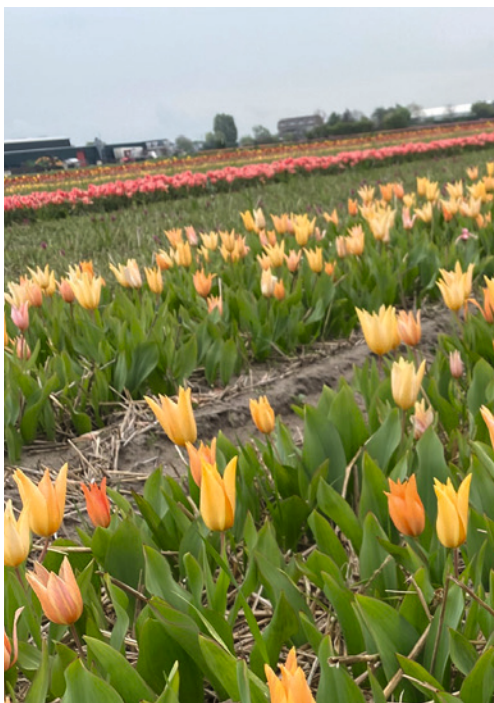

Tulipa kaufmanniana 'Ice Stick' har förmågan att stanna kvar. Här i en praktplantering i Sofiero slottsträdgård.

Sorter: 'Ice Stick' är en stor favorit. I Uppsala har den återkommit i en rabatt sedan 2017. De blir inte fler men stannar kvar. Andra återkommande sorter: 'Mariss Jansons', 'Heart's Delight', 'Scarlet Baby', 'Heart's Delight', 'Early Harvest' fungerar utmärkt i norra Sverige.

Tulipa praestans, anemontulpan. Vanlig art som förökar sig långsamt men pålitligt. Flera sorter och olika höjder. Sorter: 'Shogun', 'Zwanenburg Variety', 'Shogun', 'Fusilier' (har återkommit i 20 år i Skåne). Fungerar fint i norra Sverige.

Tulipa fosteriana, eldtulpan/kejsartulpan är en stor favorit. Har varit den dominanta föräldern till darwinhybriderna som uppkommit som en korsning mellan darwintulpaner och *T. fosteriana*. Används främst i rabatter. I Nederländerna har man sett att den naturaliserar sig. Pålitligt återkommande och bra på att föröka sig långsamt. I Uppsala har sorterna 'Purissima' och 'Priniceps' stått i grupper i gräsmatta på samma plats sedan 1986. I Skåne har sorten 'Exotic Emperor' återkommit i 10 år medan 'Purissima' naturaliserat sig. Hos Jacqueline har både 'Purissima' och 'Flaming Purissima' stått i samma plantering i 20 år. Övriga pålitliga sorter: 'Orange Emperor',

Tulipa praestans 'Shogun' i odling i Nederländerna.

'Yellow Purissima', 'Red Emperor', 'Easter Moon' och 'Analita'. Sorten 'Orange Emperor' har återkommit i minst 9–10 år. Fungerar fint i norra Sverige.

Darwinhybrider: Ursprungligen resultatet av korsningar mellan darwintulpaner och *T. fosteriana* samt korsningar mellan andra tulpansorter och vildarter. Är en omtalad tulpangrupp som innehåller många sorter som är pålitligt återkommande. Särskilt de gula och röda Appeldoorn-hybriderna som finns kvar i gamla trädgårdar år efter år. Sorterna 'Red Matador' har funnits på samma plats i Uppsala sedan 1986 och 'Van Eijk' sedan 2004. Sorterna 'Daydream' och 'Ivory Floradale' verkar återkomma länge. I min trädgård har 'Silverstream', 'Gudoshnik' och 'Light and Dreamy' hittills återkommit och förökat sig i minst 5 år (välldränerad moränlera). Om alla sorter som finns på marknaden är lika pålitliga vet vi inte. Flera sorter fungerar fint i norra Sverige.

Tidiga enkla tulpaner: En grupp som är klassisk i rabatter. Sorten 'Diana' har återkommit på samma plats i Uppsala sedan 1991. Övriga sorter som anses komma tillbaka under 4–5 år är 'Apricote Beauty' och 'Couleur Cardinal'.

Pålitliga darwinhybrider. Sorten 'Beauty of Apeldoorn'.

Enkla sena tulpaner: Denna grupp omfattar bland annat typer som tidigare ingick i gruppen darwintulpaner, multiflora, cottage och bukett-tulpaner. De flesta i Grönt kulturarv ingår här, ('Ester', 'Kersti', 'Skäret', 'Södra Öland', 'Tofta'). Sorter: Favorit är 'Queen of Night', den har bland annat funnits kvar i samma mängd i stadsparken i Lund i 8 år. 'Maureen' återkommer i minst 5 år. Övriga sorter: 'Menton', 'Recreado', 'Dom Pedro'.

Viridifloratulpaner: En grupp som ursprungligen är en mutation av den enkla sena gruppen och anses som pålitligt återkommande. Sorten 'Spring Green' är en favorit men även 'Formosa' och 'Flaming Spring Green'. I min trädgård har 'Spring Green' återkommit i minst 4 år.

Papegojtulpaner: En speciell grupp som är en av favoriterna. Framför allt anses sorten 'Black Parrot' vara pålitlig i några år. Enligt odlarna beror det på att den inte är mottaglig för tulpangrämögel. Andra sorter; 'Flaming Parrot', 'Professor Röntgen' och 'Flower Power'. Sträckningen hos stjälken gör att den lätt kan skadas i blåsiga lägen både med tanke på längden och den tunga blomman.

Dubbla sena: Tidigare benämnd pionblommande tulpaner. En populär sortgrupp, mycket på grund av dess pionliknande blommor. Sorten 'Annelique' har återkommit i Skåne i 5 år liksom sorten 'Double Negrita'. Grönt kulturarvssorten 'Granlunda' har funnits på samma plats sedan innan 1940. Sorten 'Red Princess' återkommer fint i Piteå. Övriga sorter: 'Blue Diamond', 'Black Hero', 'Gudoshnik Double', 'Carneval de Nice' och 'Orange Princess'.

Dubbla tidiga: Liknande blomma som dubbla sena fast tidigare. Ofta lite lägre. Sorten 'Verona' är en pålitlig sort som återkommit i minst 5 år. 'Verona Sunrise' fungerar bra i norra Sverige.

Triumftulpaner: Ursprungligen resultatet av korsningar mellan enkla tidiga och enkla senblommande. En del sorter från Darwinhybriderna har även hittat hit. Många sorter nämns, favoriten är 'Ronaldo'. Hos mig har den återkommit minst 4 år och förökar sig varje år. 'Request' har stått i minskat antal i Lunds stadspark sedan 2017, men har nu börjat avta så smått. Två odlare i Nederländerna anser att 'Princess

Sorten 'Silverstream' varierar i färg. Återkommande darwinhybrid.

Irene' kan naturalisera sig. 'Gavota' återkommer pålitlig i minst 5 år, 'Preludium' har stadigt stått på samma plats i Uppsala sedan 1986. Övriga sorter: 'Spring Break', 'Mistress', 'Grande Perfection', 'Barcelona', 'Don Quichotte', 'Rem's Favorit'. 'Don Quichotte' och 'Happy Generation' har kommit tillbaka under flera år i Piteå.

Liljebloommande tulpaner: En klar favorit hos många och därmed pålitligt återkommande i minst 4–5 år. 'Ballerina' är bra på att föröka sig. 'White Triumphator' är den mest nämnda och

använda sorten. I Nederländerna ses 'Ballade' nästan som ett ogräs i rabatten och har återkommit hos Jacqueline van der Kloet i 20 år (hos mig har den försvunnit efter 3 år). Övriga sorter: 'Pieter de Leur', 'Synaeda Orange', 'Elegant Lady', 'Fly Away', 'Yonina', 'Mariette', 'Marilyn', 'Jacqueline van der Kloet' och 'West-point'. 'Purple Dream' har kommit tillbaka hos Jacqueline i 8–9 år. Fungerar utmärkt i norra Sverige i väl-dränerade jordar men mindre bra i kommunal regi där den har försvunnit efter ca 2 år.

Samtal och värdefulla erfarenheter

Nederländerna: Jacqueline van der Kloet (Jacqueline van der Kloet -Garden Design and Planting Consultation), Eric Breed (BreedBulbs), Hein Meeuwissen (Nursery HM Meeuwissen), Miek Stap (Verver)

Sverige: Gerben Tjeerdsma (Gerbianska trädgården), Karin Persson (POM, Nationella genbanken), Annika Vinnersten (Uppsala botaniska trädgård), Karin Sjölin (landskapsarkitekt, Malmö stad), Eva Fristedt (Narciss & Tulpan), Berit Johansson (trädgårdsamatör, Piteå), Ulrika Bohman (stadsträdgårdsmästare, Piteå kommun)

Läs mer

Lorentzon et al., 1999. *Tulpan*. Tjörnedala Trädgårdsförening.

Nicholson, Polly. 2024. *The Tulip Garden. Growing and collecting Species, Rare and annual Varieties*. Phaidon Press Inc, London.

Pavord, Anna. 1999. *Tulpanen*. Bloomsbury Publishing PLC. Svensk utgåva 2000. Wahlström & Widstrand, Stockholm.

Van der Kloet, Jacqueline. 2022. *Growing bulbs in the natural garden*. Timber Press. New York.

Van der Kloet, Jacqueline. 2025. *My garden - A year of design and experimentation*. Timber Press. New York.

Bilder

Omslagsbild: Tulipa turkestanica, dvärgtulpan.

Fotograf i faktabladet är Mona Wembling, om inte annat anges vid bilden.

Om författaren

Mona Wembling är landskapsarkitekt, författare och lärare på SLU i Alnarp.

I faktabladserien Movium Fakta hittar du de senaste forskningsrönen och fördjupningarna i relevanta ämnen kring stadens ekologi och utemiljö.

TANKESMEDJAN
MOVIUM